

Teologická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích

Posudek diplomové práce

Vladislav Fryč, *Specifika restriktivní praxe v sociálních službách*

Diplomová práce hledá odpověď na otázku, zda lze nalézt rozumné kritérium pro užití restriktivních opatření v sociální práci, zejména v pobytových zařízeních. Pokouší se proto o vymezení obou klíčových pojmů (sociální služby a restrikce), popisuje proměnu ve společenském vnímání přiměřenosti omezování uživatelů a jeho právní kodifikaci. Snaží se rovněž pojednat o lidské důstojnosti a lidských právech, které tuto proměnu zakládají, a na základě toho všeho zvážit, nakolik mohou být různá omezení vnímána jako opodstatněná.

Je třeba hned na začátku uvést, že vytčený cíl se autorovi naplnit nepodařilo. Práce je nejspíše ze všeho písemnou fixací autorových již dávno utvrzených názorů. Začneme však od začátku.

Problematické je již vymezení vlastního předmětu zkoumání – obě kapitoly, které mají pojednat o klíčových pojmech restrikce a sociální služby, odkazují na sebe navzájem, nikoli však dialekticky, nýbrž spíše tautologicky (srv. str. 30, 64). Chápání pojmu restrikce v průběhu práce přitom znatelně kolísá (např. str. 47, 65). Zatímco v úvodu deklarovaným cílem má být zjistit, kdy je restrikce obhajitelná, s postupem argumentace práce stále zřejměji bezděky přejímá její negativní hodnocení, aby na závěr opět předstírala, že jí jde o „opodstatněnost“ – ve skutečnosti je již dávno rozhodnuto, opodstatněnost restrikcí je vyloučena od samého začátku. Je snad zřejmé, že touto námitkou nemíním polemizovat s věcným obsahem práce (s nímž souhlasím); jde mi spíše o metodu. Má-li být neopodstatněnost nebo nepřijatelnost restrikcí argumentativně podpořena (a o to autorovi zřejmě jde), pak by bylo třeba vážně posoudit rovněž druhou možnost, totiž že restrikce jsou opodstatněné, příp. hned na úvod předvést argumenty, proč ne. K tomu nedochází, a výsledkem je to, že autor hovoří jako kniha: „Nesmí se omezovat...“, „je třeba zajistit...“ atp. Přesněji řečeno mluví jako zákon – a zákona se také usilovně drží, přesněji řečeno zákona 108/2006. Argumentace zákonem je sice jistě jednou ze strategií, jak podpořit zastávané stanovisko – obávám se však, že se jedná v rámci diplomové práce o strategii nevhodnou. Parafrázi zákona můžeme v oboru Etika v sociální práci vyučovaného na teologické fakultě sotva potřebovat. Autorova důvěra v zákon se sice může jevit sympaticky, jako pisatel diplomové práce by měl však tuto důvěru reflektovat a udat pro ni důvody. V opačném případě totiž hrozí, že se zákonem bude souhlasit pouze tehdy, když se mu osobně hodí – zde nejde samozřejmě pouze o něj, ale o obecný problém rozpoznáný již Platónem v dialogu *Kritón*.

Jedinou částí, kterou lze skutečně žánrově považovat za odpovídající diplomovou práci, je 6. kapitola. Zde autor rovněž zmírňuje svoji „oddanost“ zákonu, ovšem s tím výsledkem, že nakonec před sebou máme dvě co do vyznění téměř protikladné části. Tam je zákon alfou a omegou, zde je řečeno, že pozitivní zákon nesmí být nadřazován, že je přímo podřízen přirozenému (str. 64). Pojítko mezi oběma částmi nenalzáme.

Autorův formálně legalistický přístup se rovněž vlamuje do stylu, který je velmi technický, někdy až heslovitý (a tím připomíná zákon). Přestože se v práci nevyskytují ve větší míře pravopisné chyby, stylisticky dosti kolísá. Formalismus se vkrádá i do jednotlivých formulací (např.: „dle Havránka ... je totiž možné považovat již myšlenky přirozenoprávní teorie za jádro moderního státu [str. 56]“ – to snad víme i bez „dle Havránka“).

Pokusme se však na chvíli nahlédnout za hradbu formálně normativních jistot, kterou si před sebe autor (možná mimoděk) staví. Myšlenka, očištěna od formulačního a metodického balastu, je vlastně zajímavá: 1) V současné době došlo k posunu ve vnímání restrikcí; to, co se dřív smělo, dnes nepřipadá v úvahu. 2) Tento posun je přitom přirozený – lépe odpovídá universalitě našeho lidství. 3) Zároveň je potěšitelné, že uvedený posun nachází rovněž společenskou odezvu, jejímž výsledkem je nový zákon o sociálních službách (108/2006). 4) Toto všechno jsou jasné důvody proti restrikcím. 5) (Závěr) Z hlediska všech předložených důkazů lze být v praxi kontroly poskytovatelů sociálních služeb dosti rázný (a některá zařízení např. přímo zrušit). Oč zdařilejší mohla být práce, kdyby takto jasné postupovala (a autorovi to bylo doporučováno)! To, že se k tomu nedošlo, však není pouze vinou autorovy menší argumentační zručnosti. Problém je mnohem spíše právě v klíčovém bodě 2), který autor není schopen přesvědčivě zdůvodnit. Vyvstává podezření, že zkratka nemá smysl pro tuto dimenzi problému, protože sám příliš často uniká k formálně technickým způsobům řešení. Diplomová práce ho přitom přiměla tento svůj postoj revidovat pouze částečně.

Tím nechci autora opožděně poučovat, nýbrž spíše vyjádřit svoje zklamání nad tím, že se jaksi minul zaměřením svého oboru, který je bytostně netechnokratický. Autor si jistě sám musí být vědom, že skutečný život není pouze souborem metod a že vyžaduje subtilnějšího rozlišování, než umožňují psané normy. Pokud autor využije této poslední příležitosti a předvede před komisí svoje pochopení toho, že úspěch v životě (ale také ve studiu) není věci nalezení nejlepšího postupu, mohu doporučit jeho práci k obhajobě.

V Praze, 20. srpna 2009

Jakub Jinek

